

श्रीसोमनाथसंस्कृतयुनिवर्सिटी, वेरावलम्

सत्रान्तपरीक्षा - एप्रिल - २०१७

कक्षा - आचार्यद्वितीयवर्षम् (SEM-4)

प्रश्नपत्रम् - ३

गुणाः - ७०

विषयः - स्वामिनारायणवेदान्तः (J)

कोड - C.C.5.4.11

समयः - ११ तः ०२ पर्यन्तम्

दिनाङ्कः - १०/०४/२०१४

सन्दर्भग्रन्थः-बृहदारण्यकोपनिषत् (४-६ अध्यायाः) गोपालानन्दस्वामिविरचितभाष्ययुता

प्रथमान्वितिः (Unit-1)

- प्रश्नः - १ अधोलिखितयोः मन्त्रयोः एकस्य मन्त्रस्य यथाभाष्यं व्याख्या कार्या । ०४
- (१) योऽयं विज्ञानमयः प्राणेषु हृद्यन्तर्ज्योतिः पुरुषः स समानः सन्नुभौ लोकावनुसञ्चरति ध्यायतीत लेलायतीव स हि स्वप्नो भूत्वेमं लोकमतिक्रामति मृत्यो रूपाणि ॥
- (२) न तत्र रथा न रथयोगा न पन्थानो भवन्त्यथ रथान् रथयोगान् पथः सृजते ।
न तत्राऽऽनन्दा मुदः प्रमोदो भवन्त्यथाऽऽनन्दान्मुदः प्रमुदः सृजते ॥
- प्रश्नः - २ अधोलिखितयोः प्रश्नयोः कस्यचिदेकस्योपरि निबन्धं निबन्धयत । १२
- (१) यथाभाष्यं ब्रह्मानन्दस्य सर्वोत्कृष्टत्वम् उपपादयत ।
- (२) याज्ञवल्क्येन जनकाय उपदिष्टस्य "वाग्वै ब्रह्म" इत्यादि उपदेशस्य सारांशतत्त्वं लिखत ।
- प्रश्नः - ३ निम्नलिखितेषु टिप्पणीद्वयं लिखत । ०४
- (१) "हितानाडी" ।
- (२) "परोक्षप्रिया इव हि देवाः प्रत्यक्षद्विषः" ।
- (३) जीवस्य अवस्थात्रयम् ।

द्वितीयान्वितिः (Unit-2)

- प्रश्नः - ४ अधोलिखितयोः मन्त्रयोः एकस्य मन्त्रस्य यथाभाष्यं व्याख्या कार्या । ०४
- (१) तद्यथा तृणजलायुका तृणस्यान्तं गत्वाऽन्यमाक्रममाक्रम्याऽऽत्मानमुपसंहरत्येवमेवायमात्मेदं शरीरं निहत्याविद्यां गमयित्वाऽन्यमाक्रममाक्रम्याऽऽत्मानमुपसंहरति ॥
- (२) यस्मिन्पञ्च पञ्चजना आकाशश्च प्रतिष्ठितः ।
तमेवमन्य आत्मानं विद्वान्ब्रह्मामृतोऽमृतम् ॥
- प्रश्नः - ५ अधोलिखितयोः प्रश्नयोः कस्यचिदेकस्योपरि निबन्धं लिखत । ०८
- (१) अकामयमानस्य ब्रह्मिष्ठस्य "अत्र ब्रह्म समश्नुते" इति मन्त्रानुसारं ब्राह्मीस्थितिं यथाभाष्यं लिखत
- (२) यज्ञतप आदीनां मोक्षं प्रति साधनत्वं निरूप्य स्वसिद्धान्तदिशा मोक्षस्वरूपं प्रतिपादयत ।
- प्रश्नः - ६ अधोनिर्दिष्टेषु त्रयाणाम् अतिलघूत्तरं यच्छत ०३
- (१) "पेशस्कारी" इत्यस्य कः अर्थः ?
- (२) कस्य प्राणा न उत्क्रामन्ति ?
- (३) किं नाम "भूतभव्यम्" ?
- (४) पुण्यः केन कर्मणा भवति ?
- (५) परमात्मानं विज्ञाय धीरो ब्राह्मणः किं कुर्वीत ?

तृतीयान्विति: (Unit-3)

- प्रश्न: - ७ अधोलिखितयोः मन्त्रयोः एकस्य मन्त्रस्य यथाभाष्यं व्याख्या कार्या । ०४
- (१) स यथा दुन्दु भेर्हन्यमानस्य बाह्याञ्छब्दाञ्छक्नुयाद् ग्रहणाय दुन्दु भेस्तु ग्रहणेन दुन्दु भ्याघातस्य शब्दो गृहीतः ।
- (२) स यथा सैन्धवघनोऽनन्तरोऽबाह्यः कृत्सनो रसघन एवैवं वा अरेऽयमात्माऽनन्तरोऽबाह्यः कृत्सनः प्रज्ञानघन एवैतेभ्यो भूतेभ्यः समुत्थाय तान्येवानु विनश्यति न प्रेत्यसंज्ञाऽस्ति ॥
- प्रश्न: - ८ अधोलिखितयोः प्रश्नयोः कस्यचिदेकस्योपरि निबन्धं लिखत । ०८
- (१) मैत्रेयीब्राह्मणस्य सारांशं यथाभाष्यम् लिखत
- (२) स्वसिद्धान्तदिशा रसघनस्य ब्रह्मणः स्वरूपम् उपनिषदालोके लिखत ।
- प्रश्न: - ९ अधोनिर्दिष्टेषु त्रयाणाम् अतिलघूत्तरं यच्छत ०३
- (१) कुत्र तदितरः इतरं पश्यति ?
- (२) मैत्रेयी कस्य पत्नी आसीत् ?
- (३) अमृतस्य आशा केन नास्ति ?
- (४) ब्रह्मवादिनी का आसीत् ?
- (५) "प्रज्ञानघनः" इति पदस्य कः अर्थः ?

चतुर्थान्विति: (Unit-४)

- प्रश्न: - १० अधोलिखितयोः मन्त्रयोः एकस्य मन्त्रस्य यथाभाष्यं व्याख्या कार्या । ०४
- (१) मनोमयोऽयं पुरुषो भाः सत्यस्तस्मिन्नन्तर्हृदये यथा ब्रीहिर्वा यवो वा स एष सर्वस्येशानः सर्वस्याधिपतिः सर्वमिदं प्रशास्ति यदिदं किञ्च ॥
- (२) विद्युद्ब्रह्मेत्याहुर्विदानाद्विद्युद्विद्यत्येनं पाप्मनो य एवं वेद विद्युद्ब्रह्मेति विद्युद्ध्येव ब्रह्म ॥
- प्रश्न: - ११ अधोलिखितयोः प्रश्नयोः कस्यचिदेकस्योपरि निबन्धं लिखत । १२
- (१) प्रजापतिना स्वपुत्रेभ्यः प्रदत्तस्य द इत्यक्षरस्य यथाभाष्यं रहस्यं प्रकटयत
- (२) प्रणवोपासनां यथाभाष्यं प्रतिपादयत ।
- प्रश्न: - १२ निम्नलिखितेषु टिप्पणीद्वयं लिखत । ०४
- (१) त्रयः प्राजापत्याः ।
- (२) उपनिषच्छब्दार्थः ।
- (३) सत्यं ह्येव ब्रह्म ।

Answer Key

कक्षा - आचार्यद्वितीयवर्षम् (SEM-4)

प्रश्नपत्रम् - ३

गुणाः - ७०

विषयः - स्वामिनारायणवेदान्तः (J)

कोड - C.C.5.4.11

समयः - ११ तः ०२ पर्यन्तम्

दिनाङ्कः - ०९/०४/२०१४

सन्दर्भग्रन्थः-बृहदारण्यकोपनिषत् (४-६ अध्यायाः)

गोपालानन्दस्वामिविरचितभाष्ययुता

प्रथमान्वितिः (Unit-1)

प्रश्नः - ३

१. हृदयमध्ये हिता नाम नाड्यः प्रतिष्ठिता भवन्ति ।
२. देवेभ्यः साक्षादर्थभिधानशब्दव्यवहृतिः न रोचते । अतः ते प्रत्यक्षतः इन्धनाम्ना व्यपदेशं विहायऽऽदित्यस्येन्द्रनाम्ना व्यपदेशं कुर्वन्ति ।
३. जाग्रत्-स्वप्न-सुषुप्तिभेदात्

द्वितीयान्वितिः (Unit-2)

प्रश्नः - ६

१. पेशः सुवर्णम् । तत्करोतीति पेशस्कारी सुवर्णकारः
२. आप्तकामस्य
३. उत्पन्नं = भूतम् । उत्पत्स्यमानम् उत्पत्यमानञ्च = भव्यम् ।
४. पुण्येन कर्मणा ।
५. प्रज्ञाम् ।

तृतीयान्वितिः (Unit-3)

प्रश्नः - ९

१. यत्र द्वैतमिव भवति ।
२. याज्ञवल्क्यस्य ।
३. वित्तेन ।
४. मैत्रेयी ।
५. ज्ञानमयः ।

चतुर्थान्वितिः (Unit-4)

प्रश्नः - १२

१. देवा मनुष्या असुराः ।
२. उप+नि+षद्+लृ+क्विप् = ब्रह्मविद्या ।
३. सत्यत्वविशिष्टम् अक्षरं ब्रह्मैव सत्यमस्ति ।